

РОЗРОБКА ЕЛЕКТРОННОГО ПУТІВНИКА ЯК ЗАСОБУ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ МІСТА КИЄВА

Стаття присвячена оцінці актуальності створення електронних туристичних путівників як засобу вивчення історії. Розглянуто основні можливості для дослідження розвитку Києва протягом останніх 120 років, які відкривають перед користувачами подібні твори. Описано концепцію розробки «Путівника історії міста Києва».

Ключові слова: історичні пам'ятки, стародавні плани, місто Київ, електронний туристичний путівник.

Вступ. На сьогоднішній день в Україні та інших державах картографічна продукція туристичної тематики користується значним попитом. Відповідно, з'являється велика кількість різноманітних творів, покликаних задовольнити потреби туристів. Але не лише для цілей туризму можна застосовувати розробки даного спрямування. Також нестандартний та оригінальний підхід до створення туристичних путівників та подібних творів дозволяє використовувати їх для вирішення інших задач, у тому числі й для вивчення історії. А залучення для розробки сучасних програмних засобів та технічних досягнень відкриває цілий ряд можливостей для різносторонніх досліджень історичного розвитку туристичних об'єктів. Таким чином, існує велика актуальність поєднання туристичного та історико-пізнавального аспектів при створенні сучасних електронних путівників, а перспективи їх подальшого вдосконалення є значними.

Вихідні передумови. Сучасна картографія достатньо ґрунтовно вивчає проблеми туристичного картографування та приділяє значну увагу розробці картографічних творів даної тематики, адже вони є актуальними та мають великий попит широкого кола користувачів [2, 3, 5, 10]. У свою чергу, багатьох науковців цікавить питання вивчення стародавніх картографічних творів на територію Києва.

Їхні дослідження історичного розвитку міста добре викладені у працях [1, 4, 6, 7, 8, 9]. Крім того, поєднанням туристичної та історико-пізнавальної складових у картографічних творах займається Російський науково-дослідницький інститут культурного та природного надбання імені Д. С. Ліхачова, результатом робіт якого став електронний атлас «Земля Ломоносова» [11].

Постановка проблеми. Створення сучасного електронного путівника потребує проведення значної роботи, яка включає розробку концепції, підбір картографічних, ілюстративних та інших матеріалів, освоєння програмного забезпечення, художнє оформлення тощо. Але вдало спроектований туристичний путівник може задовольнити потреби значного кола користувачів та використовуватися для пізнавальної діяльності не лише з огляду на туризм, але й для вивчення історичного аспекту розвитку суспільства та навколишнього світу. Таким чином, **метою** написання статті є розробка концепції «Путівника історії міста Києва» та огляд подальших перспектив його вдосконалення.

Виклад матеріалу дослідження. На сьогоднішній день існує низка очевидних причин, чому при сучасному розвитку техніки та суспільства актуально робити акцент не на розробку класичних путівників, створених у вигляді книжок чи брошур, а на електронні путівники, котрі першочергово призначені для використання у комп'ютерному середовищі.

Звісно, подібні твори вже існують. Вони можуть відрізнятися за своїм призначенням, способом реалізації задумки, тематичним навантаженням чи колом потенційних користувачів. Крім того, мережа Internet надає змогу швидко отримати доступ до електронного путівника у будь-якій точці світу, а ознайомлення з ним займає небагато часу, це зручно, наочно та найчастіше безкоштовно.

Тому надзвичайно перспективним на нагальним питанням є створення картографічних творів, котрі включають у себе всі переваги застосування сучасних програмних та технічних засобів. «Путівник історії міста Києва» саме і відноситься до таких актуальних на сьогоднішній день розробок. У першу чергу він має привернути увагу до історичних пам'яток центральної частини Києва. Але при цьому варто звернути увагу на іншу важливу функцію даного проекту, адже його метою є поєднання можливості туристичного та історичного аспектів вивчення Києва. Отже, розроблюваний електронний путівник повинен в однаковій

мірі представляти інтерес як для туристів, так і для істориків та краєзнавців, які зацікавлені у дослідженні розвитку міста.

Користувачами туристичних путівників є люди, які мають різноманітні інтереси та захоплення. А виходячи з класифікацій видів туризму, стає зрозумілим, що існує значна кількість мандрівників, котрі подорожують саме заради ознайомлення з історією того чи іншого міста або певного об'єкту. Для таких туристів найбільший інтерес представляють історичні пам'ятки, їх розвиток та зміна протягом років. Саме для задоволення потреб даного типу туристів і розроблено путівник. Проте не лише мандрівники зможуть знайти корисну для себе інформацію у цьому творі. Використані при створенні путівника матеріали та його загальна концепція дозволять застосовувати дану розробку і широкому колу дослідників історії міста. Незважаючи на свою простоту, покликану зробити ознайомлення із путівником доступним та зручним для туристів, він унаочнює та полегшує роботу з картографічними та ілюстративними матеріалами, напряму пов'язаними із головним об'єктом вивчення місцевих краєзнавців – історією Києва.

Отже, щоб підкреслити своє призначення, розроблюваний твір отримав назву «Путівник історії міста Києва». А його актуальність полягає у рівнозначному поєднанні реалізації трьох основних задач, визначених метою створення путівника:

- можливість його використання туристами для ознайомлення із пам'ятками Києва, орієнтування у місті та перегляду зображень визначних об'єктів;
- привертання уваги істориків і краєзнавців до путівника у зв'язку із великою кількістю стародавніх картографічних творів та інших матеріалів, які використані при його створенні, та можливість подальшого аналізу і вивчення історії розвитку Києва;
- застосування сучасних програмних продуктів для розширення функціональності путівника, збільшення можливостей роботи з ним та доступу до нього у мережі Internet.

Окремо варто висвітлити основні аспекти концепції електронного туристичного путівника та задачі, котрі можна вирішувати із використанням даного твору. Відтак, ідея створення путівника полягає у тому, щоб привернути увагу до історико-культурної спадщини України, а саме історичних пам'яток міста Києва та їхнього теперішнього стану з метою подальшого вивчення і збереження.

Загалом, «Путівник історії міста Києва» стане поєднанням фрагментів кількох стародавніх та сучасного планів міста, на яких буде відображено центральну частину Києва, та архівних фотоматеріалів і листівок, на котрих зображені всі визначні пам'ятки та об'єкти міста в період з кінця XIX до початку XX ст. Також задля співставлення вигляду обраних пам'яток у різні проміжки часу будуть використані при створенні путівника не лише архівні матеріали, але і сучасні фотографії, що дозволить порівняти колишній і теперішній вигляд цих об'єктів та зробити висновки щодо розвитку міста Києва. Поєднання всіх зазначених носіїв візуальної інформації буде проведено з використанням програмного продукту Adobe Flash.

Головна ідея даного путівника полягатиме у нанесенні на 10 фрагментів планів різного року видання із зображеною центральною частиною міста пунсонів у місцях розташування визначних об'єктів, котрі представляють інтерес для істориків та туристів, при виборі яких будуть відкриватися галереї із зображеннями архітектурних пам'яток на давніх листівках та їх сучасними фотографіями. Обрані плани Києва будуть охоплювати проміжок часу в 120 років та дозволять при послідовному переключенні між ними візуально прослідкувати зміни, які відбувалися у межах центральної частини міста. Також певні висновки стосовно конкретних пам'яток і їх вигляду в минулому та тепер можна буде зробити і при перегляді й подальшому аналізі галерей із зображеннями. Таким чином, перед користувачем відкриватиметься можливість проведення подвійного аналізу розвитку міста на основі як картографічних творів, так і фотоматеріалів, що, безсумнівно, повинно задовольнити й туристів, й істориків-краєзнавців. А з огляду на простоту в користуванні та доступність у мережі Internet, «Путівник історії міста Києва» повинен слугувати для привертання уваги до міста як до туристичного об'єкту із багатою історією.

Крім можливості візуально порівнювати вигляд історичних пам'яток на початку XX ст. із їх сьогодинішнім станом, також «Путівник історії міста Києва» дозволить проводити дослідження інших аспектів розвитку міста, що у свою чергу надасть змогу проаналізувати як еволюцію Києва зокрема, так і суспільства загалом. Наприклад, робота з архівними листівками та сучасними фотографіями дозволить головним чином визначити лише, чи збереглися стародавні пам'ятки до теперішніх часів, і якими чином змінився їх вигляд протягом 120 років. Натомість, співставлення

картографічних творів різного року видання може надати значно більшу кількість матеріалу для опрацювання та аналізу. А електронна форма путівника відчутно полегшить порівняння та дослідження цих творів завдяки можливості швидкого переключення між даними планами міста.

Якщо розглянути, які результати можна отримати, співставляючи та аналізуючи стародавні та сучасні плани, варто зазначити ряд потенційних висновків стосовно розвитку міста. Отже, порівняння картографічних творів дозволить виявляти, як змінювалися протягом років назви деяких вулиць, місцевостей, інших об'єктів; визначити, які власні назви натомість залишалися незмінними незалежно від влади та режиму; відслідковувати, які будівлі та інші об'єкти зникали або з'являлись у місті, як змінювалися контури кварталів, яким чином прокладалися вулиці та загалом вивчати зміни в плануванні міста, його еволюцію та розвиток. Також співставлення картографічних творів дає змогу оцінити розвиток мережі громадського транспорту в місті (наприклад, за планами можна відслідкувати появу, розквіт і подальший занепад трамвайної мережі у Києві; також плани ілюструють розбудову метро у місті тощо). Крім того, за умови використання не фрагментів, а повних планів, з'являється можливість визначення, яким чином змінювалися контури міста, як виникали нові райони, як відбувалася забудова міста тощо. Також візуально можна оцінювати, як зменшуються площі зелених зон, як змінюється русло Дніпра, як деякі київські річки зникали з поверхні та потрапляли у колектори. І це лише незначна частина тих висновків, які можна зробити стосовно розвитку міста в результаті співставлення різних за роком видання картографічних творів. Також порівняння планів Києва дає змогу досліджувати й зміни, які відбулися із картографічною наукою, можна аналізувати навіть стан і розвиток суспільства у різні роки.

Таким чином, даний електронний путівник задовольнить як туристичний, так й історико-культурний інтерес користувачів. Цей проект повинен не лише зацікавити туристів та привернути їхню увагу до столиці, але й вдовольнити потребу у вивченні історії власного міста самих киян та краєзнавців.

Висновки і перспективи дослідження. Таким чином, у статті наочно розглянуто актуальність поєднання туристичної та історико-пізнавальної складових при створенні сучасних електронних картографічних творів. Викладено оригінальну концепцію розробки

путівника та перелічено нові можливості для вивчення розвитку міста Києва, які відкриваються перед дослідниками та туристами при використанні «Путівника історії міста Києва». У майбутньому є доцільним освоєння різноманітних програмних продуктів для подальшого вдосконалення технічної складової розробок у цьому напрямку та створення різних проектів, які можуть мати інтерес одночасно як для туристів, так і для інших кіл користувачів.

Рецензент – кандидат географічних наук, асистент

І. О. Підлісецька

Література:

1. Джерела до історії київського землеволодіння та рукописна карта Київщини 40-х років XVII ст. [Текст] // Наукові записки НаУКМА. – К., 1998. – Т.3, Історія. – С. 87-93.

2. Дрогушевська І. Л. Туристичні картографічні твори [Текст] / Дрогушевська І. Л., Коляда О. І., Кучеренко Г. М. // Вісник геодезії та картографії. – 2004. – № 2. – С. 32-36.

3. Ельчанинов А. И. Карты культурного и природного наследия России [Текст] / А. И. Ельчанинов // Проблемы непрерывной географічної освіти і картографії. – 2005. – Вип. 5. – С. 79-81.

4. Зеленицький А. Старі плани Києва і Київщини [Текст] / А. Зеленицький. – Україна. – 1926. – № 2-3. – С. 225-235.

5. Куртеева Н. В. Картография для туризма и экскурсий [Текст] / Н. В. Куртеева, Н. С. Судаков // Геодезия и картография. – 1990. – № 7. – С. 39-42.

6. Київ та його околиці в історії і пам'ятках [Текст]. – К., 1926. – С. 309-334, 217-264.

7. Описи Київського намісництва кінця XVIII ст. [автор передмови – Т. Ю. Гирич] [Текст] – К., 1989. – С. 5-12.

8. Пам'ятки архітектури Києва в джерелах картографії XVII – початку XX ст. [Текст] // Археометрія та охорона історико-культурної спадщини. – 1998. – Вип. 2. – С. 63-71.

9. Рецензія: У пошуках неіснуючого міста, або манівці топографічного методу: С. І. Климовський [Текст]. – Соціальна топографія Києва XVI – середини XVII ст. – Київ: СтилоС, 2002 // Український гуманітарний огляд. – № 8. – 2002. – С. 150-158.

10. Усаков А. С. Практика туристских путешествий. Учебное пособие по туризму и краеведению [Текст] / А. С. Усаков. – СПб. :

Творческий учебный центр «ГЕОС», 1999. – 264 с.

11. Сектор электронных публикаций в сференаследия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.heritage-institute.ru/index.php?title>.

А. В. Щеглов

РАЗРАБОТКА ЭЛЕКТРОННОГО ПУТЕВОДИТЕЛЯ КАК СРЕДСТВА ИЗУЧЕНИЯ ИСТОРИИ ГОРОДА КИЕВА

Статья посвящена оценке актуальности создания туристических путеводителей как средства изучения истории. Рассмотрены основные возможности для исследования развития города Киева на протяжении последних 120 лет, которые открывают перед пользователями подобные произведения. Описана концепция разработки «Путеводителя истории города Киева».

Ключевые слова: исторические достопримечательности, древние планы, город Киев, электронный туристический путеводитель.

O. Shcheglov

DEVELOPMENT OF ELECTRONIC GUIDE FOR RESEARCHING THE HISTORY OF KIEV

The article evaluates the relevance of creating tourist guides as a means of studying history. It was viewed the main opportunities for researching the development of Kiev for the past 120 years, that users of such works have. There was described the concept of developing a «Guide of Kiev's History».

Keywords: historical monuments, ancient plans, Kiev, electronic tourist guide.

Надійшла до редакції 16 квітня 2014 р.